

ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Αφρικανικό ημερολόγιο

Της ιδίας
[για παιδιά και νέους]

«Αύριο, μια άλλη χώρα», Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, 1997

«Η Μαριόν στ' ασημένια νησιά και στα κόκκινα δάση»,
Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ, 1999

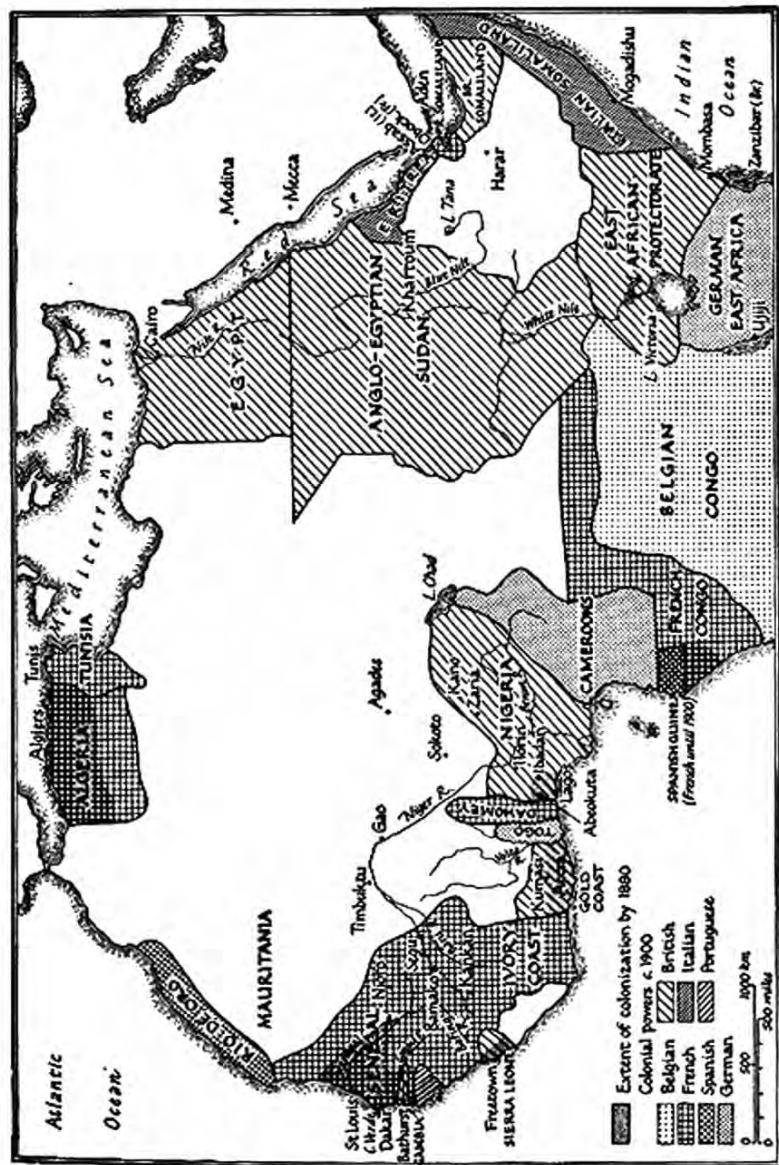
«Γράμμα από ένα δράκο», Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ, 2004

ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Αφρικανικό ημερολόγιο
αφήγημα (για νέους)

*Life is so wonderful now
that you are in the world*

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Μπέθανυ

Η πρώτη ανάμνηση της ζωής μου είναι η μέρα –ολόκληρη η μέρα– που έκλειναν τα σχολεία για τις καλοκαιρινές διακοπές του 1927. Ο αδερφός μου ο Ευγένιος γύρισε στο σπίτι τρέχοντας: ανυπομονούσε να πετάξει το σκουροκόκκινο σακάκι της στολής του λυκείου –για εκείνον το σχολείο τελείωνε, για μένα δεν είχε αρχίσει ακόμα– και πράγματι το πέταξε στην αγκαλιά της Μαίρης, της καμαριέρας, που του έβαλε τις φωνές: «Κύριε Γιουτζίν, δεν μπορώ να πλένω διαρκώς!». Ετοιμαζόμασταν να πάμε στο Μπράιτον, στη θάλασσα, όπου περνούσαμε τους καλοκαιρινούς μήνες από τότε που γεννήθηκα. Η οικογένειά μας –ο μπαμπάς, η μαμά, ο Ευγένιος κι εγώ (Σταμπς είναι το επώνυμό μας)– έμενε σε μια δεντρόφυτη συνοικία που έμοιαζε με εξοχή (καστανιές, ασημένιες οξιές, κερασιές, λεύκες, φτελιές) στο βορειοδυτικό Λονδίνο, στο Σαιντ Τζον'ς Γουντ, πίσω από το γήπεδο του κρίκετ.

Ο μπαμπάς μας, ο Ρόναλντ Σταμπς, ήταν επιχειρηματίας και χρηματιστής στο Σίτυ· η μαμά μας, η Ζενεβιέβ, το γένος Χίλμπερυ –που ο μπαμπάς την περνούσε όσα χρόνια περνούσε ο Ευγένιος εμένα–, είχε αποκτήσει τον Ευγένιο το 1910· εγώ γεννήθηκα το 1924, όταν ο Μεγάλος Πόλεμος είχε τελειώσει και όσοι επέζησαν, όσοι δεν έμειναν ανάπηροι και όσοι δεν είχαν ξύλινα πόδια χόρευαν τζαζ. (Μερικοί χόρευαν με τα ξύλινα πόδια: κλακέτες· άλλοι αγκάλιαζαν τις ντάμες τους με γάντζους αντί για χέρια.) Μαζί μας στο σπίτι –μια έπαυλη χτισμένη από άσπρη ουαλική πέτρα– έμενε ο μπάτλερ κύριος Τζέυ Γκόρντον, η Μαίρη η καμαριέρα (αυτό το είπα κιόλας), η παραμάννα μου κυρία Ευνίκη Κίλοκ, η μαγείρισσα (που άλλαζε κάθε μήνα περίπου: η μαμά είχε παραξενιές στο φαγητό και παραξενιές γενικά), καθώς και ο κηπουρός: κύριος Άλφρεντ για μας τα παιδιά, Φρεντ για τους μεγάλους. Από την προηγούμενη χρονιά, στο προσωπικό είχε προστεθεί ένας σοφέρ, ο κύριος Σον –πρώην αμαξάς–, για να οδηγεί τη Βόξολ, ένα αυτοκίνητο από το οποίο ο μπαμπάς δεν ήταν καθόλου ευχαριστημένος, εφόσον άλλοτε έπαιρνε μπρος όταν ο κύριος Σον γύριζε τη μανιβέλα, άλλοτε όμως όχι. Ο μπαμπάς δεν πίστευε στο μέλλον της αυτοκινητοβιομηχανίας· νόμιζε πως τα αυτοκίνητα ήταν μια μόδα που θα περνούσε· ο ίδιος πηγαينوερχόταν στο Σίτυ με τα πόδια (τέσσερα

μίλια!) ή έπαιρνε το κόκκινο λεωφορείο· έτσι, μειωνόταν η διάρκεια της διαδρομής αλλά όχι το μήκος της: το λεωφορείο δεν έκοβε δρόμο όπως μπορούσε να κόψει ένας πεζός.

Εκείνο το καλοκαιριάτικο απομεσήμερο, λίγο προτού ο Ευγένιος γυρίσει από το σχολείο, η μαμά έφυγε για πάντα. Η κυρία Κίλοκ κάθισε άκρη άκρη στον καναπέ του σαλονιού μυξοκλαίγοντας· κι αυτό παρόλο που η μαμά δεν άφησε την κυρία Κίλοκ· άφησε τον μπαμπά, τον Ευγένιο κι εμένα. Εγώ έπαιζα με τους κύβους μου στο πάτωμα (προσπαθούσα να ταιριάξω τα χρώματα σ' έναν ολόκληρο σωρό)· οι υπόλοιποι είχαν εξαφανιστεί στο βάθος του σπιτιού· ο πατέρας θα επέστρεφε αργά το απόγευμα από το χρηματιστήριο. Χωρίς να σηκώσω το βλέμμα μου από τους κύβους, ανακοίνωσα στον καημένο τον Ευγένιο, που όρμησε στο σαλόνι πετώντας (όπως είπα) το σακάκι του στη Μαίρη: «Η μαμά πάει. Πήρε βαλίτσες». Ο Ευγένιος, κάτωχρος, στράφηκε στην κυρία Κίλοκ για να μάθει περισσότερα, αλλά η απάντηση ακούστηκε παρόμοια με τη δική μου, που ήμουν τριών χρονών. «Η κυρία έφυγε. Πήρε βαλίτσες». Ο Ευγένιος έτρεξε, ανεβαίνοντας δυο δυο τα σκαλιά, στον πάνω όροφο, στο δωμάτιο της μαμάς: το βρήκε άδειο· πάρα πολύ άδειο. Η μαμά δεν είχε πάρει μόνο βαλίτσες, είχε πάρει όλα της τα υπάρχοντα· την κουρδιστή μπαλαρίνα από πορσελάνη, τα μπουκαλάκια με τα αρώμα-

τα που ήταν αραδιασμένα στην τουαλέτα της, κι εκείνα τα μικρά κιάλια με τον χρυσό σκελετό, που δεν τα χρησιμοποιούσε πια γιατί σπάνια πήγαινε στο θέατρο κι ακόμα σπανιότερα στην όπερα. Για να τα κουβαλήσει όλα, σίγουρα είχε νοικιάσει άμαξα ή φορτηγό και είχε προσλάβει μεταφορείς. Εξάλλου, η Βόξολ ήταν παρκαρισμένη στην αλέα δίπλα στο σπίτι· ο κύριος Σον γυάλιζε τη σκεπή μ' ένα στουπί: η μαμά δεν την είχε πάρει μαζί της· δεν ήξερε να οδηγή.

Καθίσαμε όλοι στο σαλόνι και περιμέναμε τον πατέρα· εγώ ψευτόπινα το γάλα μου, οι άλλοι ψευτόπιναν τσάι. Από τότε που γεννήθηκα –όπως είπα, δεκατέσσερα ολόκληρα χρόνια μετά από τον Ευγένιο (απ' ό,τι έμαθα αργότερα, με θεωρούσαν «ατύχημα» και «αναποδιά»)– η μαμά έλειπε όλη μέρα από το σπίτι· αδιαφορούσε για το νοικοκυριό, τον κήπο και για μένα· αργότερα, άκουσα (όλα αργότερα τα έμαθα εγώ!) ότι είχε βρει εραστή και ότι τον είχε ερωτευτεί, ενώ τον μπαμπά τον είχε παντρευτεί από συνοικέσιο. Θυμάμαι, αν και αμυδρά –πολύ αμυδρά– τους σπάνιους αλλά θαυματικούς και (κυρίως) θορυβώδεις τσακωμούς των γονιών μας: σπάνιους επειδή δε συναντιούνταν σχεδόν ποτέ· θαυματικούς και θορυβώδεις επειδή η μαμά πετούσε διάφορα αντικείμενα· όχι μόνο εύθραυστα, όπως πιάτα και ποτήρια, αλλά και άθραυστα, όπως μεταλλικά έπαθλα, δισκοπότηρα, ασημικά, κανάτες και τηγάνια. Ο

μπαμπάς περνούσε τις μέρες του στο Σίτυ και τα βράδια στις λέσχες μαζί με επιχειρηματίες με τους οποίους σχεδίαζε άλλοτε τη βιομηχανική εκτροφή χηνών, άλλοτε την εισαγωγή κρέατος καμήλας από την Αραβία, άλλοτε την κατασκευή πτυσσόμενων κασονιών για φρούτα και λαχανικά που θα εξοικονομούσαν χώρο στην κεντρική αγορά του Κόβεντ Γκάρντεν· έτσι, αργούσε να γυρίσει στο σπίτι. Του κατέβαιναν ένα σωρό ιδέες· μερικές τις πραγματοποιούσε· τις περισσότερες όχι· έτσι κι αλλιώς, δεν του έλειπε ούτε η τόλμη ούτε η φαντασία.

Όταν εκείνο το βράδυ επέστρεψε από το Σίτυ, ρώτησε βγάζοντας το καπέλο του και δίνοντάς το στη Μαίρη:

— Ποιον κηδεύουμε;

Και προτού πάρει απάντηση, ξαναρώτησε:

— Πού είναι ο Γκόρντον;

— Έφυγε η μαμά, πρόλαβα να πω εγώ, απαντώντας σε μια ερώτηση που δεν είχε γίνει.

Ήμουν μεγάλη για τριών χρονών: δεν ήμουν μόνο ψηλή (ήμουν αρκετά ψηλή: ο μπαμπάς με μετρούσε χαράζοντας με ένα σουγιαδάκι το κούφωμα της πόρτας), αλλά μιλούσα (όλοι συμφωνούσαν σ' αυτό) σαν εξάχρονο ή επτάχρονο παιδί· καμιά φορά και σαν μεγάλος· σαν να είχε μπει ο σατανάς μέσα μου, όπως έλεγε η κυρία Κίλοκ. Όχι ότι εντυπωσίαζα κανέναν· αντιθέτως, με θεωρούσαν, όπως είπα, «ατύχημα» και «ανα-

ποδιά»· και ο Ευγένιος με βαριόταν τρομερά.

— Μάλιστα, έκανε ο πατέρας μ' έναν ελαφρό αναστεναγμό που ακούστηκε σαν σφύριγμα (φφφσστ). Άφησε γράμμα; Σημείωμα;

— Όχι, κύ-ριε, τραύλισε η κυρία Κίλοκ. Υποσχέ-σχε-θηκε ότι θα σας γράψει μόλις μπορέσει. Πήρε βα-βα-λίτσες. Το μπαούλο. Τα μπαούλα -τέσσερα- τα πή-ρε όλα -

Η κυρία Κίλοκ σκούπισε ένα δάκρυ με την άκρη της ποδιάς της.

Ο Ευγένιος έμεινε σιωπηλός καταπίνοντας το σάλιο του. Φαινόταν έτοιμος να κλάψει: κι όμως, ήταν ένα τόσο μεγάλο και ψηλό αγόρι. (Δε φαινόταν μεγάλος, όπως φαινόμουν εγώ: ήταν πραγματικά.)

— Μάλιστα, επανέλαβε ο πατέρας. Θα έφευγε, δε θα έφευγε; Θα έφευγε! Ευνίκη, πες στην Ωρόρα να σερβίρει το δείπνο. Μα πού στην ευχή είναι ο Γκρόρντον;

— Η Ωρόρα απολύθηκε τον περασμένο μήνα, κύριε Σταμπς, μουρμούρισε η κυρία Κίλοκ. Τώρα στην κουζίνα εργάζεται η Ρεβέκκα. Ο κύριος Γκρόρντον δεν αισθάνεται καλά· παρακαλεί να τον συγχωρήσετε.

— Καλά, πες στη Ρεβέκκα να στρώσει το τραπέζι. Πάω να πλυθώ· Γιουτζίν, Μπεθ, τα χέρια σας.

Ο Γιουτζίν, δηλαδή ο Ευγένιος, με βούτηξε απρόθυμα (ξεφύσηξε φφφσστ και κάτι μουρμού-

ρισε κι αυτός!), σηκώνοντάς με στον αέρα από τη μέση για να πάμε να πλύνουμε τα χέρια μας. Ίσως είναι πραγματικά βαρετό να έχεις μια τόσο μικρότερη αδερφή, ένα νήπιο που το θεωρείς, εκτός από χαζό, «ατύχημα» και «αναποδιά» (όπως είπα).

Να τι έμαθα αργότερα από μισόλογα κι από φλυαρίες του Ευγένιου σχετικά με τον μπαμπά και τη μαμά (κάπου κάπου, όταν μεγαλώσαμε λιγάκι, ο Ευγένιος έπινε λικέρ –αυτό που εμείς οι Άγγλοι ονομάζουμε «σέρι» και μοιάζει με γλυκό κρασί– και διηγούνταν ιστορίες στον φίλο του τον Ιερώνυμο ντε Μπιουτ –που έγινε για μένα το πιο αγαπημένο μου πρόσωπο στον κόσμο– και στην αδερφή του Ιερώνυμου, τη Λύντια, που νομίζω ότι έγινε το πιο αγαπημένο πρόσωπο του Ευγένιου): ο μπαμπάς, προτού γίνει ο μπαμπάς μας, ήταν Ρόναλντ Σταμπς σκέτο και είχε καταγοητεύσει τη μαμά μας –προτού την παντρευτεί– λέγοντας ένα ψέμα. Το 1909 η Ζενεβιέβ Χίλμπερυ (η μετέπειτα μαμά) είχε έρθει από το Σάσσεξ (από την επαρχία δηλαδή) στο Λονδίνο για να ξετρωπώσει πλούσιο γαμπρό και να αποκατασταθεί· ώσπου να το πετύχει αυτό, έμενε στην πλατεία Γιούστον, στο σπίτι της θείας της που καταγόταν από παλιά, ξεπεσμένη οικογένεια γαιοκτημόνων, και στη διάρκεια της κοσμικής σεζόν 1909-1910

σύχναζαν στα κατάλληλα μέρη για να εντοπίσουν τον ιδανικό σύζυγο και να τον τυλίξουν. Αργότερα, η Ζενεβιέβ Χίλμπερυ (η μαμά μας) είπε, κομπάζοντας μ' έναν κοριτσίστικο τρόπο που άρεσε στον Ρόναλντ Σταμπς (τον μπαμπά μας), ότι κατά την κοσμική εκείνη σεζόν είχε παρευρεθεί σε εκατόν δύο δείπνα, βεγγέρες και τσάγια, χώρια τις θεατρικές παραστάσεις και τις βραδιές στην όπερα. Τότε ο μπαμπάς απάντησε, χαμογελώντας, ότι ο κόσμος χωρίζεται σε δυο κατηγορίες: σε όσους παρευρίσκονται σε περισσότερα δείπνα απ' όσα τραβάει η όρεξή τους και σε όσους δεν πηγαίνουν σε αρκετά δείπνα ώστε να χορτάσουν. Εγώ πάλι, όταν το έμαθα αυτό, σκέφτηκα ότι δεν υπάρχει πιο βαρετό πράγμα από το να κάθεται και να τρως σε μακρόστενα τραπέζια προσέχοντας τους τρόπους σου, σκουπίζοντας απαλά το στόμα σου με την άσπρη λινή πετσέτα και διαλέγοντας το κατάλληλο κουτάλι, πιρούνι και μαχαίρι.

Μπερδεύω πολύ τα κουταλομαχαιροπίρουνα.

Όταν ο μπαμπάς γνώρισε τη μαμά, η μαμά -η Ζενεβιέβ Χίλμπερυ- ήταν δεκαοκτώ ετών· έμοιαζε, έλεγαν, με λουλούδι (έχω δει φωτογραφίες: καλούτσικη ήταν, αλλά όχι και σαν λουλούδι!)· περιουσία δεν είχε· διέθετε μόνο τρία κομψά φορέματα που η θεία της μεταποιούσε κάθε τόσο ώστε να φαίνονται καινούρια: έραβε φραμπαλάδες, έκοβε λιγάκι το ντεκολτέ, πρόσθε-

τε γιακαδάκια και έφτιαχνε ζωνάκια και φουσκωτά μανίκια. Ο παππούς Χίλμπερυ είχε χάσει χίλια εκτάρια γης στα τυχερά παιχνίδια, που για κείνον αποδείχτηκαν άτυχα· η μαμά πάντως –προτού γίνει μαμά– ήθελε, σώνει και καλά, να παντρευτεί έναν ωραίο, πλούσιο και αριστοκράτη. Τελικά, παντρεύτηκε τον μπαμπά που ήταν ευκατάστατος αλλά όχι αριστοκράτης: γέννημα θρέμμα του Λονδίνου· επιχειρηματίας· ισχυριζόταν μάλιστα (αυτό ήταν το ψέμα) ότι καταγόταν από τον διάσημο ζωγράφο Τζορτζ Σταμπς· ότι ο ρομαντικός καλλιτέχνης που ζωγράφιζε άλογα σε διάφορες πόζες και πουλούσε τους πίνακές του στα μεγαλύτερα μουσεία του κόσμου ήταν δήθεν προπάππος του. Αυτό είχε εντυπωσιάσει τη θεία της μαμάς που τύχαινε να έχει στην ιδιοκτησία της αυθεντική γκραβούρα του ζωγράφου με τίτλο «Άλογα και λαγωνικά σε τοπίο», αγορασμένη σε πλειστηριασμό της Πινακοθήκης Τσιτσέστερ. Από πονηριά, ο μπαμπάς έκρυβε το γεγονός ότι ο ζωγράφος Σταμπς δεν είχε ποτέ νόμιμη σύζυγο και ότι ζούσε ανύμφευτος (όπως λένε) με κάποια Μαίρη Σπένσερ, με την οποία απέκτησε τρία παιδιά· μάλιστα, επειδή έπαιζε τον ρόλο της μαμής, προς το τέλος της ζωής του ο ζωγράφος έγραψε ένα βιβλίο για το πώς να ξεγεννάς μωρά. Όλα αυτά, και μερικά ακόμα, όπως ο πρόσχαρος χαρακτήρας του μπαμπά, συντέλεσαν στο να δεχτεί η μαμά την πρόταση γάμου και να εγκατασταθεί

στο Σαιντ Τζον'ς Γουντ, στην έπαυλη από εκλεκτή ουαλική πέτρα.

Ύστερα, πέρασε δεκαοκτώ χρόνια πλήξης, αν όχι δυστυχίας, δίπλα στον μπαμπά, που είχε ανέκαθεν ένα τόσο μωρουδίστικο πρόσωπο ώστε δεν άρεσε σε όλους (άρεσε σε λίγους) και ο οποίος έτρωγε και γελούσε υπερβολικά, ενώ συχνά –κατά τη μαμά υπερβολικά συχνά– την κυνηγούσε γύρω από το τραπεζάκι του σαλονιού για να την αρπάξει και να την κουτουπώσει. Η γέννηση του Ευγένιου της προκάλεσε φρίκη: το νεογέννητο ήταν αηδιαστικό! Τον θηλασμό του ανέλαβε τροφός· στην πραγματικότητα τροφοί –τρεις–, μιας και η μαμά απέλυε τη μια παραμάννα μετά την άλλη. Από τη στιγμή που ο Ευγένιος ήρθε στον κόσμο, η μαμά κλείδωνε τη νύχτα την πόρτα του υπνοδωματίου της από φόβο μήπως ξαναμείνει έγκυος – και τελικά δεν το απέφυγε, διότι ο μπαμπάς, που την κυνηγούσε γύρω από το τραπεζάκι του σαλονιού και γύρω από άλλα τραπεζάκια (όπου την πετύχαινε), κατάφερε κάπου κάπου να την τσακώνει. Έτσι γεννήθηκα εγώ: το ατύχημα και η αναποδιά.

Οι εγκυμοσύνες και οι δυο γέννες της μαμάς δεν άλλαξαν το καθημερινό της πρόγραμμα: τα πρωινά έβγαινε στην πόλη, περπατούσε από το Σαιντ Τζον'ς Γουντ μέχρι τον Τάμεση –απόσταση για ξεποδάριασμα: τόσο οι Σταμπς όσο και οι Χίλμπερυ βιάδιζαν με ζήλο (κι εγώ βαδίζω

πολύ, αλλά κυρίως καβαλάω άλογα, καθώς και τον μπόι μας, τον Καγκέμα: θα μιλήσω γι' αυτά παρακάτω)- κι όταν είχε λιακάδα, σεργιανούσε στο Πάρκο στριφογυρίζοντας ένα παρασόλι πάνω από το κεφάλι της.

Όταν το καλοκαίρι του 1927 η μαμά έφυγε από το σπίτι στο Σαιντ Τζον'ς Γουντ μαζί με όλα της τα φορέματα, τα καπέλα, τα χρυσαφικά, τα δώρα που της είχε κάνει ο μπαμπάς στη διάρκεια του γάμου τους (μια καρφίτσα από αμέθυστο, ένα πρες παπιέ από τριανταφυλλί κρύσταλλο, μια γούνινη εσάρπα), όποιος συναντούσε τον εγκαταλελειμμένο μπαμπά στη γειτονιά ή στο Σίτυ έστρεφε αλλού το βλέμμα ξεροβήχοντας. Ο δε μπαμπάς δήλωνε δεξιά αριστερά - στη Λέσχη, στον όμιλο του κρίκετ και στο χρηματιστήριο: «Φίλοι μου, η κυρία Σταμπς την κοπάνησε». Δεν έλεγε «έφυγε» ή «χωρίσαμε» ή κάτι παρόμοιο, αλλά: «λάκισε», «το 'σκασε», «έκοψε λάσπη», με αποτέλεσμα να εντείνονται οι ξερόβηχες από αμηχανία. Στο σπίτι έδειχνε εξίσου ανέμελος· καμιά φορά μόνο, τους πρώτους μήνες μετά από αυτή την απόδραση, σιγοτραγουδούσε μια παλιά επιτυχία του μιούζικ χολ, το «Γλυκιά Ζενεβιέβ»· όμως κανείς δεν μπορούσε να είναι σίγουρος ότι αναφερόταν στη μαμά· ίσως επρόκειτο απλώς για μια αλλόκοτη σύμπτωση.

Παρά τις δραματικές εξελίξεις, τα σχέδια για τις καλοκαιρινές διακοπές του 1927 δεν άλλαξαν.